

УДК 94.929(Липа)

DOI: 10.12958/2227-2844-2023-2(356)-13-22

Кучеренко Світлана Володимирівна,
старший лаборант кафедри історії України
та спеціальних історичних дисциплін
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова,
м. Одеса, Україна.
kusvi@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-3718-2579>

ПРАЦЯ „РОЗПОДІЛ РОСІЇ” В БІОГРАФІЇ Й ТВОРЧОСТІ ЮРІЯ ЛИПИ

*Закидають мені, що завеликі речі підношу, –
на то відповідь тільки один рішаючий голос –
голос дійсності (Ю. Липа, 1942)*

Сучасна російсько-українська війна актуалізувала працю з промовистою назвою „Розподіл Росії” (1941) українського громадського і культурного діяча, лікаря і письменника, історіософа й геополітика Юрія Липи (1900–1944) щодо історії та перспектив російсько-українських відносин, минулого й майбутнього російської імперії, а відтак і зацікавлення постаттю її автора – „того, хто знав як розділити Росію” (Віхров, 2022). Текст праці розібраний на цитати (як от „... Українці змагаються не тільки за свою справедливість, але й за панування цієї справедливості в оточенні. Не може бути й мови про компроміси щодо сучасної російської державності. Єдиним рятунком для існування української державності є цілковите знищення російської великодержавності...” тощо). З’явилися нові дослідження (Баган, 2014, с. 7–20), наукові рефлексії (Баран, 2020, с. 173–178) публічні лекції (Музичко, 2023).

У відгуку сучасника Ю. Липи І. Крип’якевича (1942) на першодрук праці читаємо: „Юрія Липу не треба захвалювати: всі хто читав його політичні нариси, знають, як він захоплює читача своїми ядерними характеристиками, глибокою інтуїцією в оцінці подій і явищ та блискучим стилем. Але головна тайна його успіху в тому, що він намагається розкрити невідоме завтрашнього дня України”. Головною тезою праці історик вважав твердження: „Росія – це штучний твір, конгломерат країн і народів, який мусить розпастися на окремі держави, яких розвиток обумовлений природними економічними причинами. Росія залишилася штучним твором не тільки за царизму, але й також за більшовицької влади” (с. 13).

Передмова редактора В. Рога (2022) до найновішого минулорічного видання починається словами: *„На тлі російської агресії в Україні відбуваються тектонічні зрушення в геополітичних орієнтаціях, в суспільній свідомості, і те, що вчора більшості здавалося рожевими фантазіями чи напівбожевільними мареннями стає реальністю, очевидністю для всіх”* (с. 4).

Так, щодо відносин України з росією, автор „Розподілу Росії” категорично наполягав на цілковитому відділенні ворожих духовно й економічно виключаючих одна одну Московії-півночі та України-півдня, які повинні піти різними історичними шляхами для добра людства і для порядку світу. Ю. Липа підкреслив, що кожна нація, як і окрема людина, зможе висловити себе у безнастанній боротьбі з матеріальним і духовним оточенням. Тільки у такій боротьбі виробиться природна сила України і її вартість для народів світу. За цю окремішність вже *„впало багато свідомих і несвідомих жертв”* (Липа, 2022, с. 135).

Слід зауважити, що Ю. Липа пропонував не нищення, а виховання і оздоровлення московського населення. Він писав: справа не в тому, щоб фізично знищити в Петербурзі і Москві 400–500 тисяч ентузіастів, що проповідують гноблення, йдеться про остаточне викорінення традиції цього гноблення і неприродні претензії. Ліками від zdeформованого світогляду на думку автора, є вільний труд, право власності, відповідне законодавство. Подолання кочівницької психології можливе з поворотом до родинних традицій, стабілізації економіки, відродження авторитетів морального характеру. Умова оздоровлення – це розвантаження імперсько-комінтернівського центру. Пропоновані незначні хірургічні заходи, будуть корисні для населення російських земель і цілого світу як ще один крок до духовного збагачення людства (Там само, с. 100).

У наведеній на початку статті цитаті зроблено спробу передати задум автора, актуальність його твору і спектр оцінок праці, що стала об’єктом цього дослідження. Отож, завдання статті: реконструювати обставини життя Ю. Липи, пов’язані з книгою „Розподіл Росії” та з’ясувати значення праці у його власній творчості.

Отже, 1941 рік. Юрій Іванович Липа живе з родиною в окупованій Варшаві, має приватну лікарську практику фітотерапевта, друкує свою публіцистику. До того ж він працює у нелегальному Українському Чорноморському Інституті (УЧІ) – науково-видавничій установі, заснованій ним разом з однопумцями, з метою дослідження міжнародних відносин і визначення місця України в світі. Також редагує заборонений цензурою самвидавчий ідейно-політичний часопис „Вогонь”, у преамбулі якого зазначено: *„Історія не звільняє і не звільнить нікого від відповідальності за його власний край і власний нарід. Як головна присвічує нам тільки одна думка: бути приготованими всупереч усім перешкодам і несприятливостям”* (Липа, 1940, с. 3).

Цікаві спогади про Ю. Липу того часу час залишив У. Самчук, який у травні 1941 р. двічі відвідав доктора, як гість і пацієнт. Він був у захваті від побаченого: *„Все тут є, і всього повно... і філософія, і теософія, і кабалістика, містика і модернізм, класична поезія і медицина... Його кімната – вир мистецтва й мислі, шалені перегони реального з уявним”* (Самчук, 1949, с. 2). Серед *„рукописів більших і менших праць”*, які показав господар, були: книга „Розподіл Росії” реферат „Українська раса. В сучасну хвилю”, геополітичний атлас „Чорноморський простір”, статті-діалоги „Розмова з молодим істориком” і „Розмова з росіянином” та інші, котрі будуть опубліковані впродовж 1941 р.

Вже на той час побачили світ дві знакові книги Ю. Липи „Призначення України” (1938) і „Чорноморська доктрина” (1940). „Розподіл Росії” мав бути їхнім логічним продовженням. На думку автора у цих трьох працях йдеться *„у новому дусі про стан і нові можливості людей і території України”*: перша присвячена внутрішній політиці України, друга – зовнішній, а в третій – обговорюється комплекс країн під назвою „Росія”, що до них належала Україна протягом останніх 230 літ, почавши від нещасливої Полтавської битви (Липа, 2022, с. 44–45), пропонується упорядкування території „Росії” в спосіб найбільш справедливий для всіх частин цього колись міцного економічного блоку та підстави української політики для Росії (Липа, 2007, с. 5–7).

Перший біограф і бібліограф Ю. Липи, його друг і однодумець Л. Биковський вважав, що до написання праці „Розподіл Росії” Ю. Липу заохочувало передчуття німецького походу на схід проти СРСР. Частина української еміграції сподівалася використати ситуацію для відновлення української державності. Німці своїх планів щодо майбутнього України не розкривали, українського руху не підтримували, допомагати не поспішали. Представники німецької опозиції і втікачі з Берліна попереджали українців: німці 1941 р. не ті, що у 1918 р. *„Ю. Липа своєю книжкою хотів випередити інвазію німців в СРСР в надії дати українському громадянству орієнтири в політичній ситуацію. Він також сподівався запропонувати німцям бажаний для українців план дій”* (Биковський, 1955, с. 118). Л. Биковський, як директор бібліотеки УЧІ, був свідком ґрунтовної підготовки автора до написання праці навесні 1941 р.: книжки з бібліотек масово мандрували до нього і навпаки. Він гарячково творив-писав, підбирав ілюстрації, дружина і кресляр малювали (Там само, с. 119). Однак в середині червня 1941 р. Юрію Липі довелося залишити родину роботу і творчість.

Представники німецької влади викликали його, як колишнього очільника Варшавського Українського Допомогового комітету (УДК), і П. Шандрука – колишнього начальника Генштабу Армії УНР на еміграції, у справі організації так званого Українського Національного комітету (УНК) для майбутньої роботи на звільнених українських територіях. Верховне командування Збройних сил Німеччини доручило

формування цього комітету з невизначеними повноваженнями колишньому старшині Австро-Угорської та Галицької армії, перекладачу Уряду Генерал-губернаторства, полковнику Г. Івановичу (Середницький, 2016, с. 185).

П. Шандрук у своїх мемуарах згадував, що Г. Іванович радив не відмовлятися від пропозиції, впевнений у намірі німців відновити Українську державу. Після попередніх зустрічей у Відні, Ю. Липу і П. Шандрука на автомобілях повезли через Будапешт до Румунії. 17 червня вони прибули у передмістя Ясс П'ятра-Нямц і упродовж місяця залишатися при штабі 11-ї німецької армії. Коли німці взяли Вінницю (20 липня 1941 р.) і Вапнярку (23 липня 1941 р.), а до справи організації НМК так і не дійшло, українські діячі зрозуміли, що у зв'язку з непередбаченою легкою перемогою, ситуація змінилася (Шадрук, 2019, с. 17–20). В іншому варіанті спогадів П. Шандрук написав, що їх привезли у штаб для консультування, але не скористалися цим і через 10 днів відправили додому (Шадрук, 1954, с. 45).

За спогадами М. Сарновської (Sarnovska, 1967), Ю. Липа був глибоко пригнічений воєнними подіями та жорстокістю німців щодо українського населення (арк. 54–55). У серпні-вересні 1941 р. він, з наміром вплинути на німецьку українську політику, їздив до Відня та Берліна. Одні перемовники пробували його перекупити, інші намагалися шантажувати, натомість представники гітлерівської опозиції попереджали про неминучу поразку Гітлера на Сході Європи. З подорожі Ю. Липа повернувся без результату з остаточно негативною думкою про німецьку дію (Биковський, 1952, с. 21).

Однак повернемося до „Розподілу Росії”. Передмова до книги датована 22.VI.1941 р., виходить писалася у П'ятра-Нямц. Невідомо, фактична ця дата чи більше символічна: як сподівання, що розподіл розпочався, „возз'єднані” з імперією народи визволяться і підуть власними історичними дорогами. Однак автор акцентував на іншій знаковій події, що дала моральні підстави для появи на світ його книжки – це 50-річчя „Братерства Тарасівців” (1891). Їхня присяга на могилі Т. Шевченка започаткувала думку щодо розподілу Росії (Липа, 2022, с. 45). Як відомо, одним з чотирьох засновників братерства був батько Ю. Липи – політичний і культурний діяч, лікар і письменник Іван Львович Липа (1865–1923). Його статтю „Символ віри молодих українців” (1892) разом з брошурою М. Міхновського „Самостійна Україна” (1900) було визнано попередницями праці.

Л. Биковський займався друком „Розподілу України”. Видання було здійснено у Митрополичій друкарні без дозволу німецької цензури за фінансової підтримки колишнього вояка полку ім. Б. Хмельницького, старшини німецької армії П. Дмитренка. Присвячену Тарасівцям книжку встигли видати до 50-літнього ювілею Братерства (очевидно в липні) (Липа, 1940, с. 27). Л. Биковський вважав, що, з огляду на поспіх, праця

вийшла в незакінченому вигляді. Натомість Ю. Липа запевняв, що ніякого спеціального закінчення твір не потребує (Биковський, 1955, с. 119). З двох сотень авторських примірників більшість було надіслано українським бібліотекам, книгарням, товариствам, діячам і на замовлення.

Та несподівано спонсор заборонив подальше розповсюдження і продаж книжок. Як виявилось, декілька примірників „Розподілу Росії” він повіз до Берліна і, сподіваючись преференцій від німецької влади, показав керівнику головного політичного відділу Рейхсміністерства окупованих східних територій доктору Г. Ляйбрандту (вихідцю з німецьких колоністів Півдня України). Однак секретар міністерства А. Розенберга, прочитавши назву, обізвав П. Дмитренка „дурнем”. Засоромлений і переляканий старшина зачинив книжки в своєму помешканні. Лише восени 1943 р., коли стало очевидно, що німці програють, він дозволив брати книжки. Л. Биковський зміг викупити і розіслати решту примірників зацікавленим людям і установам. Із 3000-го накладу розійшлося приблизно 2000 примірників (Биковський, 1955, с. 119). На той час Ю. Липи вже не було в Варшаві. Він виїхав з родиною на Яворівщину, де продовжив лікарувати і опікувався підпільним упівським шпиталем.

Навесні 1944 р. доступ до книжок знов обмежився через постійні роз’їзди П. Дмитренка. Але видавець про всяк випадок надрукував декілька сотень зайвих примірників, які стали в пригоді. Отже, в розвідці Л. Биковського, присвяченій публіцистиці Ю. Липи написано, що майже весь наклад „Розподілу Росії” розійшовся (Биковський, 1955, с. 119). Однак в його біографічному дослідженні читаємо, що наклад видання тільки частково з’явився по українських друкарнях, решта загинуло під час польського повстання у Варшаві 1944 р. (Биковський, 1964, с. 36).

Сучасник Ю. Липи І. Рубай (2000) пригадав, що книга „Розподіл Росії” прикрашала вітрину яворівської книгарні від осені 1943 р. до літа 1944 р. *„Підкреслюю наявність цієї книжки на вітрині книгарні протягом довшого часу не випадково. Можливо у цьому факті таїться ключ до розгадки трагедії поета”*, – зазначив мемуарист (с. 69). Інший житель Яворова Б. Жеплинський (2000) розповідав, що познайомився з працями Ю. Липи в гімназії, у старшокласників взяв „Призначення України” та „Розподіл Росії”, які простудіював з величезним захопленням (с. 114). Приятель Ю. Липи О. Малюк (1953) переконував, що з наближенням фронту треба виїжджати на Захід, тому що *„москалі йому не забудуть «Розподілу Росії» і всієї творчості”* (с. 92). Совети і справді не забули. 20 серпня 1944 р. доктор Липа був закатований. Через рік енкаведисти знайшли заховану в криївці бібліотеку Ю. Липи і показово спалили його твори та рукописи на площі Яворова. Ті, що уникли вогню, були заборонені й на десятиліття поховані у спецхранах з позначкою „КР” („контрреволюційна література”).

Л. Биковський назвав долю „Розподілу Росії” „справді казковою”, в сенсі випробувань на шляху до читача і дослідника. За 80 років здійснено п’ять републікацій, готується шоста (Липа, 1954, 1995, 2007, 2014, 2022).

Праця „Розподіл Росії” – знакова у житті й творчості Ю. Липи. Написана для сучасників автора, вона упродовж 80 років не втрачає своєї актуальності й цікава не лише як бібліографічний, біографічний чи історіографічний факт, а спонукає до поглибленого вивчення багатогранної й різноманітної, проте цілісної творчої спадщини Ю. Липи, що може стати проблемою для подальшого дослідження. Невипадково трикнижжя „Призначення України”, „Чорноморська доктрина” і „Розподіл Росії” Л. Биковський (1946) назвав „Всеукраїнською трилогією” (с. 5–7). Дослідник творчості Ю. Липи В. Барладяну-Бирладник (2000), додавши німецькомовну працю „Росія та її геополітичні можливості” (1940) створив тетралогію (с. 7–15). Біограф Ю. Липи О. Янчук (1998), приєднавши брошуру – „Панування, труд і лад” (1940) об’єднав їх у пенталогію (с. 31). У згоді з попередниками та їхньою логікою слід додати ще одну працю – „Українська раса. В сучасну хвилю” (1941), акцентуючи взаємозв’язок і взаємодоповнення та водночас самодостатність кожної частини цієї гексалогії.

Список використаної літератури

- 1. Липа Ю.** Розподіл Росії. Київ, Одеса, Севастопіль, Керч, Ростів [Варшава] : Держ. видав. України, 1941. 94 с. **2. Віхров М.** Той, хто знав як розділити Росію. *Тиждень*. URL: <https://tyzhden.ua/iurij-lypatoj-khto-znav-iak-rozdilyty-rosiiu/> (дата звернення: 19.09.2022 р.).
- 3. Баган О.** Геостратегії Юрія Липи. *Липа Ю. Розподіл Росії*. Київ : УВС, 2014. С. 7–20.
- 4. Вдовичин І.** Юрій Липа про геополітичні виклики. *Десяті Липівські читання : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* [Івано-Франківськ, 24-25.09.2020] / упоряд. С. Кучеренко; Івано-Франківський нац. мед. університет. Івано-Франківськ : ІФНМУ, 2020. С. 181–185.
- 5. Баран В.** Новітні трактування книги Юрія Липи „Розподіл Росії”. *Десяті Липівські читання: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* [Івано-Франківськ, 24-25.09.2020] / упоряд. С. Кучеренко; Івано-Франківський нац. мед. університет. Івано-Франківськ : ІФНМУ, 2020. С. 173–178.
- 6. Музичко О.** Думки крізь час: актуальність книги Юрія Липи „Розподіл Росії”. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Vf3qrPi8uA0> (дата звернення: 12.05.2023 р.).
- 7. [І. К.] Крип’якевич І.** Юрій Липа „Розподіл Росії”. *Наші дні*. 1942. Ч. 4. С. 13.
- 8. Рог В.** Дороговкази Юрія Липи. *Липа Ю. Розподіл Росії*. Київ : УВС, 2022. С. 4–8.
- 9. Липа Ю.** Вступна стаття. *Вогонь*. Варшава, 1940. Ч. 1. С. 3.
- 10. Самчук У.** Юрій Липа. Поет і лікар. *Свобода*. 1949. Ч. 248. С. 2.
- 11. Липа Ю.** Передмова до 2-го видання. *Липа Ю. Всеукраїнська трилогія : У 2-х т.* Київ : МАУП, 2007. Т. 2. Чорноморська доктрина. Чорноморський простір. Розподіл Росії.

С. 5–7. **12. Биковський Л.** Публіцистика Юрія Липи : спогади, твори, завваги. *Розбудова держави*. 1955. Ч. 2 (17). С. 115–121. **13. Середницький Я.** Відновлення збройної боротьби за незалежність України і Вірменії 1939–1941 рр. Тернопіль : Мандрівець, 2016. 164 с. **14. Шандрук П.** Сила доблесті. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2019. 144 с. **15. Шандрук П.** Це було так. *Розбудова держави*. 1954. Ч. 3. С. 45. **16. Sarnovska M.** Моје wspomnienia o dr Jerzym Łypie, 4.III.1967. *BUW*. Т. 1682. Ark. 54–55. **17. Биковський Л.** Юрій Липа як політик у практиці. *Нові дні*. Торонто, 1952. Ч. 30. С. 21. **18. Липа Ю.** 50 літ тому. *Вогонь*. 1940. Ч. 1. С. 27–28. **19. Биковський Л.** Юрій Липа, 1900–1944 : Спроба життєпису. *Український історик*. 1964. Ч. 4. С. 36–39. **20. Рубай І.** Життя і діяльність Ю. Липи у Яворові у моїх спогадах. *Апостол новітнього українства : Спогади про Юрія Липу* / упоряд. П. і Ю. Кіндратовичі. Львів : Каменяр, 2000. С. 69. **21. Жеплинський Б.** Остання зустріч з Юрієм Липою. *Апостол новітнього українства : Спогади про Юрія Липу* / упоряд. П. і Ю. Кіндратовичі. Львів : Каменяр, 2000. С. 92. **22. Малюк О.** Спомини про Юрія Липу. Київ, Філадельфія : [Б. в.], 1953. Кн. II. С. 89–96. **23. Липа Ю.** Розподіл Росії. 2-ге справл. вид. Нью-Йорк : Говерля, 1954. 123 с. **24. Липа Ю.** Розподіл Росії. Львів : Ін-т народознавства НАН України, 1995. 148 с. **25. Липа Ю.** Розподіл Росії. *Липа Ю. Всеукраїнська трилогія : У 2-х т.* Київ : МАУП, 2007. Т. 2. Чорноморська доктрина. Чорноморський простір. Розподіл Росії. С. 207–366. **26. Липа Ю.** Розподіл Росії. Київ : УВС ім. Ю. Липи, 2014. 176 с. **27. Липа Ю.** Розподіл Росії. Київ : УВС, 2022. 224 с. **28. Липа Ю.** Розподіл Росії. *Твори* [в 10 т.] / ред.-упоряд. Д. Сапіга. Т. 7. Львів : Каменяр, 2024. **29. Биковський Л.** Апостол новітнього українства. *Чорноморський збірник*. Женева [Майнц-Кастель] : [Б. в.], 1946. Кн. VII. С. 5–7. **30. Барладяну-Бирладник В.** Геополітичні погляди Юрія Липи. *Творчість Юрія Липи в культурно-історичному контексті ХХ століття: матеріали Всеукр. наук. конф.* [Одеса, 27–28.04.2000] / ред. Н. Шляхова; Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса : Астропринт, 2000. С. 7–15. **31. Янчук О.** Пороги вічності Юрія Липи. Одеса : УЧІ ім. Юрія Липи, 1998. 39 с.

References

1. Lypa, Yu. (1941). *Rozpodil Rosii* [Partition of Russia]. Kyiv, Odesa, Sevastopol, Kerch, Rostiv [Varshava]: Derzh. vydav. Ukrainy [in Ukrainian]. **2. Vikhrov, M.** (2022). *Toi, khto znav yak rozdilyty Rosiiu* [The one who knew how to divide Russia]. *Tyzhden – The Week*. Retrieved from <https://tyzhden.ua/iurij-lypa-toj-khto-znav-iaak-rozdilyty-rosiiu> (Last accessed: 19.09.2022) [in Ukrainian]. **3. Bahan, O.** (2014). *Neostrategii Yuriiia Lypu* [Yuri Lypa's geostrategies]. In *Lypa, Yu. Rozpodil Rosii* [Partition of Russia]. (pp. 7–20). Kyiv: UVS [in Ukrainian]. **4. Vdovychyn, I.** (2020). *Yurii Lypa pro heopolitychni vyklyky* [Yuriy Lypa on geopolitical challenges]. *Desiati*

Lypivski chytannia – The tenth Lypiv readings. (pp. 181–195). Ivano-Frankivsk [in Ukrainian]. **5. Baran, V.** (2020). Novitni traktuvannia knyhy Yurii Lypy „Rozpodil Rosii” [The latest interpretations of Yuri Lipa's book „The Distribution of Russia”]. *Desiati Lypivski chytannia – The tenth Lypiv readings.* (pp. 173–178). Ivano-Frankivsk [in Ukrainian]. **6. Muzychko, O.** (2023). Dumky kriz chas: aktualnist knyhy Yurii Lypy „Rozpodil Rosii” [„Thoughts through time: the relevance of Yuri Lypa’s book „Partition of Russia”]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=Bf3qpPi8uA0> (Last accessed: 12.05.2023) [in Ukrainian]. **7. [I. K.] Krypiakievych, I.** (1942). Yurii Lypa „Rozpodil Rosii” [Yuriy Lypa „Partition of Russia”]. *Nashi dni – Our Days*, 4, 13 [in Ukrainian]. **8. Roh, V.** (2022). Dorohovkazy Yurii Lypy [Yuri Lypa’s signposts]. In *Lypa, Yu. Rozpodil Rosii [Partition of Russia]*. (pp. 4–8). Kyiv: UVS [in Ukrainian]. **9. Lypa, Yu.** (1940). Vstupna stattia [Introductory article]. *Vohon – The Fire*, 1, 3 [in Ukrainian]. **10. Samchuk, U.** (1949). Yurii Lypa. Poet i likar [Yuri Lypa. A poet and a doctor]. *Svoboda – Freedom*, 248, 2 [in Ukrainian]. **11. Lypa, Yu.** (2007). Peredmovna do 2-ho vydannia [Preface to the second edition]. In *Lypa Yu. Vseukrainska trylohiia [All-Ukrainian trilogy]*. (Vol. 2). Kyiv: MAUP [in Ukrainian]. **12. Bykovskiy, L.** (1955). Publitsystyka Yurii Lypy: spohady, tvory, zavvahy [Journalism of Yuri Lypa: memories, works, remarks]. *Rozbudova derzhavy – Development of the state*, 2 (17), 115–121 [in Ukrainian]. **13. Serednytskyi, Ya.** (2016). Vidnovlennia zbroinoi borotby za nezalezhnist Ukrainy i Virmenii 1939–1941 rr. [Renewal of the armed struggle for the independence of Ukraine and Armenia in 1939–1941]. Ternopil: Mandrivets [in Ukrainian]. **14. Shandruk, P.** (2019). Syla dobresti [The power of valor]. Ivano-Frankivsk: Lileia-NV [in Ukrainian]. **15. Shandruk, P.** (1954). Tse bulo tak [It was so]. *Rozbudova derzhavy – Development of the state*, 3, 45 [in Ukrainian]. **16. Sarnovska, M.** (1967). Moje wspomnienia o dr Jerzym Łypie, 4.III.1967 [My memories of Dr. Jerzy Lypa, March 4, 1967]. *BUW*, 1682, 54–55 [in Polish]. **17. Bykovskiy, L.** (1953). Yurii Lypa yak polityk u praktytsi [Yuriy Lypa as a politician in practice]. *Novi dni – New days*, 30, 21 [in Ukrainian]. **18. Lypa, Yu.** (1940). 50 lit tomu [50 years ago]. *Vohon – The Fire*, 1, 27–28 [in Ukrainian]. **19. Bykovskiy, L.** (1964). Yuriy Lypa, 1900–1944: sproba zhyttyepysu [Yuriy Lypa, 1900–1944: an attempt at a biography]. *Ukrayins’kyi istoryk – Ukrainian historian*, 4, 36–39 [in Ukrainian]. **20. Rubai, I.** (2000). Zhyttia i diialnist Yu. Lypy u Yavorovi u moikh spohadakh [The life and activities of Yu. Lypa in Yavorov in my memories]. In *Kindratovych, P. & Yu. (Comps.). Apostol novitnoho ukrainstva: Spohady pro Yurii Lypu [Apostle of modern Ukrainianism: Memories of Yurii Lypa]*. (p. 69). Lviv: Kameniar [in Ukrainian]. **21. Zheplynskyi, B.** (2000). Ostannia zustrich z Yuriiem Lypoiu [The last meeting with Yuri Lipa]. In *Kindratovych, P. & Yu. (Comps.). Apostol novitnoho ukrainstva: Spohady pro Yurii Lypu [Apostle of modern Ukrainianism: Memories of Yurii Lypa]*. (p. 92). Lviv: Kameniar [in

Ukrainian]. **22. Maliuk, O.** (1953). Spomyny pro Yuriiia Lypu [Memories of Yurii Lypa]. (Vol. 2, pp. 89–96). Kyiv, Filadelfia: N. p. [in Ukrainian]. **23. Lypa, Yu.** (1954). Rozpodil Rosii [Partition of Russia]. New-York: Hoverlia [in Ukrainian]. **24. Lypa, Yu.** (1995). Rozpodil Rosii [Partition of Russia]. Lviv: In-t narodoznavstva NAN Ukrainy [in Ukrainian]. **25. Lypa, Yu.** (2007). Rozpodil Rosii [Partition of Russia]. In *Vseukrainska trylohiiia [All-Ukrainian trilogy]*. (Vol. 2, pp. 207–366). Kyiv: MAUP [in Ukrainian]. **26. Lypa, Yu.** (2014). Rozpodil Rosii [Partition of Russia]. Kyiv: UVS [in Ukrainian]. **27. Lypa, Yu.** (2022). Rozpodil Rosii [Partition of Russia]. Kyiv: UVS [in Ukrainian]. **28. Lypa, Yu.** (2024). Rozpodil Rosii [Partition of Russia]. In *Sapiha, D. (Comp.). Tvory [Works]*. (Vol. 7). Lviv: Kameniar [in Ukrainian]. **29. Bykovskiy, L.** (1946). Apostol novitnoho ukrainstva [Apostle of modern Ukrainianism]. *Chornomorskyi zbirnyk – Black Sea collection, VII, 5–7* [in Ukrainian]. **30. Barladianu-Byrladnyk, V.** (2000). Neopolitychni pohliady Yuriiia Lypy [Yuri Lypa's geopolitical views]. *Tvorchist Yuriiia Lypy v kulturno-istorychnomu konteksti XX stolittia – Yuri Lypa's creativity in the cultural and historical context of the 20th century*. (pp. 7–15). Odesa [in Ukrainian]. **31. Yanchuk, O.** (1998). Porohy vichnosti Yuriiia Lypy [The Thresholds of Eternity by Yury Lypa]. Odesa: UChI im. Yuriiia Lypy [in Ukrainian].

Кучеренко С. В. Праця „Розподіл Росії” в біографії й творчості Юрія Липи

Сучасна російсько-українська війна актуалізувала працю з промовистою назвою „Розподіл Росії” (1941) українського громадського і культурного діяча, лікаря і письменника, історіософа й геополітика Юрія Липи (1900–1944) щодо історії та перспектив російсько-українських відносин, минулого й майбутнього російської імперії, а відтак і зацікавлення постаттю її автора.

В „Розподілі Росії” Юрій Липа категорично наполягав на цілковитому відділенні ворожих духовно й економічно виключаючих одна одну Московії-півночі та України-півдня, які повинні піти різними історичними шляхами для добра людства і для порядку світу. Підкреслював, що кожна нація, як і окрема людина, зможе висловити себе у безнастанній боротьбі з матеріальним і духовним оточенням. Тільки у такій боротьбі виробиться природна сила України і її вартість для народів світу.

Юрій Липа писав не про нищення, а виховання і оздоровлення московського населення. Він писав про те, що справа не в тому, щоб фізично знищити в Петербурзі і Москві 400–500 тисяч ентузіастів, котрі проповідують гноблення, на його думку потрібним було остаточне викорінення традиції цього гноблення і неприродні претензії. Ліками від zdeформованого світогляду на його думку був вільний труд, право власності, відповідне законодавство. Юрій Липа наголошував, що

подолання кочівницької психології можливе з поворотом до родинних традицій, стабілізації економіки, відродження авторитетів морального характеру. Умова оздоровлення – це розвантаження імперсько-комінтернівського центру. А ще автор пропонував незначні хірургічні заходи, які будуть корисні для населення російських земель і цілого світу як ще один крок до духовного збагачення людства.

Ключові слова: Юрій Липа, наукова робота „Розподіл Росії”, українсько-російські відносини.

Kucherenko S. V. Work „Partition of Russia” in the biography and works of Yurii Lypa

The modern Russian-Ukrainian war actualized the work with the telling title „The Partition of Russia” (1941) by the Ukrainian public and cultural figure, doctor and writer, historian and geopolitician Yurii Lypa (1900–1944) on the history and prospects of Russian-Ukrainian relations, the past and future of the Russian Empire, and hence the interest in the figure of its author.

In „The Partition of Russia”, Yurii Lypa categorically insisted on the complete separation of the hostile, spiritually and economically mutually exclusive Muscovy-North and Ukraine-South, which must follow different historical paths for the good of humanity and for world order. He emphasized that each nation, like an individual person, will be able to express itself in the endless struggle with the material and spiritual environment. Only in such a struggle will the natural strength of Ukraine and its value for the peoples of the world be developed.

Yurii Lypa did not write about destruction, but about the education and improvement of the Moscow population. He wrote that the point is not to physically destroy 400-500 thousand enthusiasts in St. Petersburg and Moscow who preach oppression, in his opinion, what was needed was the final eradication of the tradition of this oppression and unnatural claims. In his opinion, free labor, property rights, and appropriate legislation were the cures for a distorted worldview. Yurii Lypa emphasized that overcoming nomadic psychology is possible with a return to family traditions, stabilization of the economy, revival of moral authorities. The condition for recovery is the unloading of the imperial Comintern center. And the author also proposed minor surgical measures that will be useful for the population of the Russian lands and the whole world as another step towards the spiritual enrichment of humanity.

Key words: Yurii Lypa, scientific work „Partition of Russia”, Ukrainian-Russian relations.

Стаття надійшла до редакції 16.05.2023 р.

Прийнято до друку 23.05.2023 р.

Рецензент – д. і. н., проф. Набока О. В.